

”För journalistikens legitimitet och trovärdighet borde det vara prioriterat att förklara vad man menar med journalistik.”

Är detta journalistik?

Det nya året hade knappt hunnit börja förrän olika tidningar publicerade årets första opinionsundersökningar. Bland dessa fanns en som publicerades i Expressen den 8 januari i samarbete med TV4. Ämnet var svenskarnas inställning till vänsterpartiet och en eventuell medverkan av dem i en kommande regering. Bland resultaten återfanns att 44 procent av svenskarna anser att vänsterpartiet ska ingå i regeringen efter valet, om de tillsammans med (s) får en majoritet i riksdagen.

Detta kunde man läsa i tidningen och höra om på TV4 Nyheterna. Däremot kunde man inte få information om hur många som ingått i undersökningen, hur många som besvarat de olika frågorna, hur svaren samlades in och så vidare. Det vill säga, man fick inte sådan information som är nödvändig för att man ska kunna avgöra om resultaten är värda någonting.

Ändå låg opinionsundersökningen till grund för inslag och artiklar i vilka det spekulerades om vänsterpartiets eventuella medverkan i en framtida regering. Artiklarna och inslagen handlade sålunda inte om något som har hänt, utan om något som kan hända.

En fråga som väcks av detta är: Är detta journalistik? Eller, för att formulera frågan mer generellt: Vad är egentligen journalistik, och vad skiljer journalistiken från andra former av medieinnehåll och information? Frågar man en journalist får man sannolikt ett svar i stil med att ”man känner igen journalistik när man ser den”. Problemet är att det inte är något riktigt svar. Det ger inte läsare eller tittare någon som helst vägledning. I detta tror jag ett av journalistikens stora problem vilar. Å ena sidan gör journalistiken anspråk på att vara någonting mer tillförlitligt och värt att uppmärksamma än exempelvis reklam

och information från företag och partier. Å andra sidan kan journalister sällan definiera vad detta är som är så speciellt och vad som utmärker journalistiken. Men varför ska man då hysa mer tillit till detta som kallas journalistik än till andra former av information? För journalistikens legitimitet och trovärdighet borde det alltså vara prioriterat att förklara vad man menar med journalistik. Som tur är har det dock nyligen kommit en mycket läsvärd bok som handlar om detta. Den heter ”Elements of Journalism” och är skriven av Bill Kovach och Tom Rosenstiel, två före detta journalister som under de senaste åren bedrivit ett forskningsprojekt kallat ”Project for Excellence in Journalism”.

Två frågor har varit vägledande för projektet: Om nyhetsarbetare anser att journalistiken skiljer sig från andra former av kommunikation, vad gör journalistiken unik? Om nyhetsarbetare anser att journalistiken behöver förändras men utan att förlora sina grundläggande principer, vilka är de principer som måste bevaras?

Boken handlar med andra ord om journalistikens idéer, och utifrån de svar som framkommit i debatter, diskussioner och intervjuer med journalister ger sig författarna i kast med att definiera journalistikens grundläggande syfte och element.

Utän att gå in på djupet av deras resonemang, kommer de fram till att journalistikens främsta syfte är att förse medborgarna med den information de behöver för att kunna vara fria och självstyrande. För att detta ska vara möjligt måste vissa krav eller villkor uppfyllas, och de är:

1. Journalistikens första skyldighet är till sanningen
2. Journalistikens första lojalitet ligger hos medborgarna
3. Journalistikens essens handlar om verifi-

kation, att ständigt söka fakta och kontrollera vilka påstådda fakta som är sanna och som kan bekräftas

4. Journalistikens utövare måste bibehålla ett oberoende från dem de rapporterar om

5. Journalistiken måste fungera som en självständig granskare av makt

6. Journalistiken måste tillhandahålla ett forum för offentlig kritik och för kompromisser

7. Journalistiken måste sträva efter att göra det viktiga intressant och relevant för läsare och tittare

8. Journalistiken måste göra nyheterna begripliga och ge dem dess rätta proportioner

9. Journalistikens utövare måste vara tillåtna att utöva sitt personliga samvete

Ett medieinnehåll som lever upp till dessa krav är journalistik – ett medieinnehåll som inte gör det är inte journalistik. Ska man utgå från det är det tveksamt om exempelvis inslagen och artiklarna om vänsterpartiets medverkan i en framtida regering är journalistik. Medieinnehåll ja, journalistik, tveksamt.

Detta kan vara värt att ha i åtanke under de cirka nio månader som är kvar till valet. I bästa fall kommer de att erbjuda mängder av god journalistik som ger medborgarna förutsättningar att göra informerade val. I sämsta fall kommer de att erbjuda mängder av pseudojournalistik som inte bara misslyckas med att ge medborgarna information som de behöver, utan också riskerar att urholka journalistikens trovärdighet och förmåga att stärka demokratin.

JESPER STRÖMBÄCK
jesper@stromback.net

Fil.dr i journalistik vid Demokratiinstitutet